

N:o 54.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 April 1880, kl. 2 e. m

Utlåtande, i anledning af väckt motion om beviljande af anslag till fullbordande af jernvägsanläggningen mellan Halmstad och Nässjö.

(R. A.)

I väckta och till Stats-Utskottet remitterade motioner hafva inom Första Kammaren Herr J. Wallberg (motion N:o 2) och inom Andra Kammaren Herr A. W. Wigardt, med hvilken instämt Herrar G. Nordenskjöld, L. J. Larsson och C. Mejenqvist (motion N:o 12) föreslagit beviljande af understöd för fullbordande af banan mellan Halmstad och Nässjö. I dessa motioner har hufvudsakligen anförts, att, huru tvingande än behovet för vestra Småland var af en jernväg, som genom Halland utmynnade vid hafvet, fans likväl ingen möjlighet för invånarne i de orter, genom hvilka banan skulle sträckas, att med egna medel genomföra företaget. Derföre hade antagits anbud af engelska entreprenörer, Bilups & Makinson, på arbetets verkställande. Dessa skulle sjelfva anskaffa anläggningskapitalet emot erhållande af jernvägsaktiebolagets obligationer och aktier samt fri jord och stängsel, hvartill, äfvensom till kostnader för kontroll och förvaltning, erforderliga medel genom frivilliga bidrag skulle inom orterna tecknas och jemväl blifvit tecknade. Då det lyckades entreprenörerne att år 1872 afsluta kontrakt med Göteborgs Handelskompani om öfvertagande af

Bih. till Riksd. Prot. 1880. 4 Saml. 1 Afd. 37 Häft.

de till sex millioner kronor beräknade obligationerna, ansåg det under tiden bildade Halmstad—Jönköpings jernvägsaktiebolaget sig ega grundade skäl att antaga, det byggnaden skulle kunna utan afbrott fullbordas. Men efter att hafva intill år 1876 inlöst obligationer för 3,916,400 kronor, hade Handelskompaniet blifvit urståndsatt att uppfylla kontraktet. Under tiden hade dock Bilups, som ensam öfvertagit arbetets fullbordande, utan synnerliga afbrott, men långsammare än beräknadt varit, hvarför ock prolongation af byggnadstiden måst medgifvas, fortsatt arbetet, så att af den öfver 18 mil långa banan 10,8 mil redan år 1877 och ytterligare 4 mil vid detta års ingång kunnat öppnas för trafik. Bilups vore dock nu urståndsatt att fortsätta banbyggnaden, och de orters invånare, för hvilka företrädesvis jernvägen komme att bereda oberäkneligt gagn, förmådde icke att för banans fullbordan göra ytterligare nämnvärda tillskott. Men det vore ej blott den enskilde, som sålunda ginge miste om de fördelar denna jernväg skulle bereda, ty det tillflöde af gods- och persontrafik, som å ifrågavarande enskilda, öfver 18 mil långa bana skulle tillföras statens stambana, då sammanbindningen vid Nässjö egde rum, blefve måhända genom afbrott i arbetet för en längre framtid hämmadt.

Väl vore det för jernvägsbolagets styrelse, af hvilken, såsom för Utskottet visadt blifvit, ene motionären, Herr Wallberg, är ledamot, icke okänt, att statsverkets tillgångar toges i anspråk för mångfaldiga behof, och hon hade ock därför hittills undvikit att täfla om understöd, som kommit flerfaldiga andra jernvägsföretag till godo; men då nu annan utväg icke återstode, då en jemförelsevis ringa uppoffring fordrades för att tillägna landet och den på sådant kommunikationsmedel, söder om Dalelven, mest vanlottade ort, en jernväg af 18 mils längd, skärande statens stambana och af samma spårvidd som denna, med naturlig slutpunktvid det ena af de landet omgifvande haf, och genomsammanbindandet med Oskarshamnsbanan beredande samfärdsel med det andra, samt då icke blott indirekta fördelar genom orternas höjande i materiellt välstånd, utan äfven direkta genom ökade inkomster för statsbanan innebure fullgiltiga motiv för bifallet, vågade styrelsen hoppas, att Riksdagen skulle bevilja erforderliga beloppet. Detta belopp kunde inskränkas till 500,000 kronor, om det erhöles utan återbetalningsskyldighet, i hvilket fall styrelsen antagit att bristen skulle på annat sätt kunna fyllas.

Med anledning häraf hafva motionärerne föreslagit, att Riksdagen måtte, för fullbordandet af banan emellan Halmstad och Nässjö, bevilja ett anslag af femhundratusen kronor utan återbetalningsskyldighet, att ställas till jernvägsstyrelsens förfogande, dock uppå vilkor, att

medlen icke skulle af statsverket utbetalas, förrän hela banan vore enligt Kongl. Maj:ts nådiga förordnande, för allmän tråfik öppnad.

För närmare upplysning om ifrågavarande jernvägsföretag har till Utskottet aflemnats ett vidimeradt aftryck af det mellan Halmstad — Jönköpings Jernvägsaktiebolag, å ena, samt Herrar Bilups & Makinson, jernvägsentreprenörer från Cardiff i England, å andra sidan, den 16 Januari 1872 afslutade kontrakt om jernvägsanläggningens utförande, hvaraf följande transsumt här meddelas:

“Vi Bilups & Makinson åtaga oss att bygga en jernväg från Halmstad, nära Oskarström, Torup, insjön Bolmen, Wernamo och nära Taberg till Jönköping eller annan punkt på Svenska stambanan söder om Jönköping, med en bibana till Gisslaved, af enkel spårvidd, i hvarje afseende fullständig och fullkomlig, enligt följande bestämmelser:

1:o. Spårvidden skall vara densamma som på Statens jernvägar

11:o. Vi Bilups & Makinson åtaga oss att lemna till Bolaget rörlig materiel i fullkomligt skick, bestående af åtta Tank-Lokomotiver, särskildt afsedda för trafikbehofvet, etthundra femtio lastvagnar och bromsar, fyra Composite 1:sta och 2:dra klassens vagnar, tjugo 3:dje klassens vagnar samt fyra snöplogar;

12:o. Å andra sidan åtaga sig de undertecknade medlemmar af Direktionen att bilda ett Bolag, så snart som möjligt, såvida Bolagsordningen sanktioneras af Regeringen, med ett kapital af £ 6,000 — säger sextusen pund sterling — för hvarje engelsk mil af jernvägen, som skall byggas. Hälften af denna summa skall vara i 5 procent obligationer med 1 procent amorteringsfond; dessa 6 procent skall endast utgå af trafikens nettoinkomst; en fjerdedel i 5 procent preferenceaktier; och en fjerdedel i ordinarie aktier, i enlighet med den Svenska lagen för aktiebolag af den 6 Oktober 1848;

15:o. Bolaget skall, så snart det erfordras, tillhandahålla entreprenörerna all nödig jord för jernvägen samt äfven anskaffa och uppsetta all stängsel af en godkänd form, så snart som genomskärningarne och banken för jernvägen äro färdiga, men husflyttning, der den erfordras, bekostas af entreprenörerna. Bolaget skall hafva, som betalning för jord och stängsel, af entreprenörerna £ 100 Sterling för Engelsk mil i Bolagets ordinarie aktier;

16:o. Bolaget skall betala entreprenörerna, som kontraktspris, 6,000 pund sterling för hvarje engelsk mil af jernvägen, som skall blifva byggd. Betalningen af de £ 6,000 sterling pr mil skall ske

som följer: £ 3,000 i 5 procent obligationer; £ 1,500 pr mil i 5 procent preferenceaktier; £ 1,500 pr mil i ordinarie aktier;

19:o. Så framt Bolaget fullgör sin del af kontraktet, åtaga sig entreprenörerna att fullborda hufvudlinien till Jönköping på fyra år och bibanan till Gisslaved på fem år, räknadt från arbetets början, som icke skall blifva senare än i nästa Juni;

20:o. Vi Bilups & Makinson äro ansvariga för räntan på obligationerna och preferenceaktierna, emottagna af oss i betalning under banans byggnad, och förbehålla oss rättigheten att då få emottaga trafikinkomsten, som uppstår, när någon del af linien är öppnad för trafiken.“

Vidare har Utskottet fått mottaga *dels* ett så lydande bevis:

”Enligt Halmstad—Jönköpings Jernvägsaktiebolags här förvarade teckningslistor och andra handlingar varder på begäran intygadt:

att för bolagets jernvägsanläggning hittills utan betalning erhållits omkring tvåhundra sextiofem (265) tunnland jord, motsvarande efter medelvärdet af den betalda jorden i rundt tal 108,890 kronor, och minst etthundra åttatusen (108,000) löpande fot stängsel, motsvarande efter $8\frac{2}{3}$ öre foten minst 9,000 kronor;

att kontant tecknade bidrag uppgå till en sammanlagd summa af 531,368 kronor 69 öre, hvaraf kunna anses belöpa på bandelen Lindefors—Nässjö ungefär 55,540 kronor, tecknade hufvudsakligen i Svenarums och Malmbäcks socknar; samt *att* samtliga kontant tecknade bidrag icke få användas för andra ändamål, än till anskaffande af den för jernvägslinien erforderliga marken och stängseln samt förvaltningskostnad under byggnadstiden.

Halmstad den 7 April 1880.

ex officio

H. G. Nycander

Jernvägsstyrelsens sekreterare.“

dels utdrag af protokoll, hållet vid Halmstad—Jönköpings Jernvägsaktiebolags styrelses sammanträde å Halmstads slott den 12 innevarande April, hvaraf inhemtas,

att förevarande tvenne motioner äro väckta på uppmaning af nämnda styrelse;

att styrelsens bestämda afsigt är att icke under några förhållanden lemna entreprenören det ifrågasatta anslaget eller någon del deraf såsom förhöjd betalning, utan att, derest entreprenören kunde sälja

de återstående obligationerna och anskaffa derutöfver erforderliga medel till banans fullbordande, Styrelsen ansåge anslaget böra i främsta rummet användas till anskaffande af den för trafiken nödvändiga rörliga materielen utöfver hvad entreprenören skulle lemna;

att styrelsen, i händelse jernvägsbyggnadsföretaget måste af entreprenören uppgifvas, hvilket ej vore omöjligt, utan kanske sannolikt, och bolaget sålunda nödsakades sjelft fullborda banan, ansåge sig ej böra vara förnekad att dervid använda anslaget helt och hållet eller till någon del, ty styrelsen hade i sådant fall inga andra tillgångar än hvad som kunde fås för ej utsläppta obligationer, utgörande omkring £ 63,000, helst som nya eller högre teckningar inom de orter, banan genomlöpte, vore snart sagdt omöjliga att anskaffa, men att styrelsen dock med tillhjälp af anslaget torde kunna blifva i stånd att fullborda banan, för den händelse att entreprenören måste frångå arbetet; samt

att styrelsen ansåge alldeles gifvet, att anslagets beviljande skulle i högsta grad underlätta entreprenörens nu pågående underhandlingar om penningars erhållande för banans fullbordande;

dels ock afskrift af en den 6 November 1879 af styrelsen hos Kongl. Maj:t gjord underdånig ansökning om nådig proposition till Riksdagen angående det begärda anslagets beviljande, hvilken ansökning är af enahanda innehåll som de förevarande motionerna.

Utskottet har ej ansett sig kunna tillstyrka bifall till förevarande motioner. Då det ej gerna torde kunna ifrågakomma att för ändamålet upplåna medel och öka statens skuldsättning för anskaffande af ett anslagsbelopp, som komme att utgå utan återbetalningsskyldighet, skulle i följd häraf anslaget, om det beviljades, anvisas att utgå af skattemedel från Statskontoret. Statens ställning är likväl för det närvarande ej sådan, att Utskottet kunnat förorda utgifternas ökande med ifrågavarande anslagsbelopp.

De orter, genom hvilka jernvägsanläggningen framgår, torde ej heller, att döma efter de Utskottet meddelade upplysningar, hafva för banans åstadkommande gjort några, i förhållande till den fördel de af jernvägen väntat, afsevärda uppostringar, och det vill synas Utskottet, att ett större deltagande för jernvägsarbetets fullbordande skulle kunna från dessa orters sida åstadkommas.

Slutligen, och hufvudsakligen, har Utskottet ej kunnat förbise, att frågan, så vidt Utskottet har sig bekant, ej blifvit af Kongl. Maj:t och vederbörande embetsmyndigheter pröfvad; att den i följd deraf ännu ej befinner sig i utredt skick; och att det begärda anslaget ej torde böra af Riksdagen beviljas utan att såväl den ifrågavarande jernvägs-

anläggningens inflytande på statens egen jernvägstrafik som ock behovet af det begärda statsbidraget blifvit genom föregången undersökning behörigen ådagalagda.

Utskottet hemställer alltså,

att Herrar Wallbergs och Wigardts ifrågavarande motioner ej må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 April 1880.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Reservationer:

af Herrar *C. Ekman* och *C. M. Hammar*, hvilka ansett, att Utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse och innehåll:

»Vid pröfning af detta ärende har Utskottet ansett det ej kunna eller böra förbises, att med anläggandet af ifrågavarande, öfver 18 mil långa, från det inre af landet till hafvet gående och med statens stambanesystem i förbindelse satta jernväg obestriddigen beredes ett allmänt gagn af afsevärd betydighet. I förhållande till den fördel, som sålunda åstadkommes för landets samfärdsel, är det begärda statsbidraget ganska ringa; det uppgår endast till hälften af hvad för en annan från Nässjö utgående enskild jernväg beviljats; och då det synes vara helt och hållet ovisst, om banan kan utan ett sådant bidrag fullbordas, finner Utskottet sig ega giltiga skäl att tillstyrka Riksdagen att bevilja detsamma. Genom det föreslagna vilkoret, att medlen ej skulle utgå förr än hela banan vore, enligt Kongl. Maj:ts förordnande, för trafik öppnad, erhålles ock säkerhet därför att statsbidraget i intet fall kunde komma att utgå utan att det afsedda ändamålet, banans fullbordande, vunnnes.

Så vidt Utskottet har sig bekant, har visserligen förevarande fråga ej ännu varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, men i detta fall synes berörda omständighet ej skäligen böra utgöra hinder för anslagets beviljande, när det ej gerna kan tänkas, att en ytterligare

utredning skulle kunna leda till annat resultat än att jernvägsanläggningens fullbordande och anknytande vid statens stambana, med en jemförelsevis så ringa uppoffring från statens sida, funnes vara för det allmänna af gagn.

Då statsbidraget skulle utgå såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, torde detsamma ej böra med lånta medel bestridas, utan anvisas till utgående från Statskontoret. Som emellertid banans fullbordande kommer att medtaga någon tid och anslaget i intet fall skulle dessförinnan utgå, samt enär detsammas blotta beviljande uppenbarligen måste sätta vederbörande i tillfälle att anskaffa motsvarande, för jernvägsanläggningens fullföljande behöfliga medel, har Utskottet ej funnit nödigt föreslå anslagets anvisande till utbetalning under något af de närmaste åren, utan har Utskottet ansett den bestämmelse i sådant afseende lämplig, att utbetalningen ej finge ega rum tidigare än år 1883, genom hvilken bestämmelse ock vunnas, att, då utgiften vore i så god tid förut känd, dess bestridande ej torde kunna föranleda svårighet.

Jemväl lärer böra iakttagas, att jernvägsbolaget skall vara underkastadt de närmare villkor för statsbidragets åtnjutande, hvilka Kongl. Maj:t må finna skäligt bestämma.

På grund af hvad ofvan anförts, hemställer Utskottet,

att Herrar Wallbergs och Wigardts förevarande motioner må på det sätt bifallas, att åt Halmstad—Jönköpings jernvägsaktiebolag, till fullbordande af bolagets bana mellan Halmstad och Nässjö, beviljas ett anslag utan återbetalningsskyldighet af femhundra-tusen kronor, att tillgodonjutas uppå de villkor, Kongl. Maj:t må finna skäl föreskrifva, och till bolaget utbetalas, sedan hela den ifrågavarande banan blifvit färdig och, enligt Kongl. Maj:ts förordnande, för trafik öppnad, dock ej före år 1883.»

af Herrar Grefve *C. Beck-Friis*, Friherre *F. von Essen* och *C. Ifvarsson* (beträffande en del af den utaf Utskottet för dess hemställan om afslag å motionerna begagnade motivering).

af Herrar Grefve *G. Sparre*, Grefve *S. Lagerberg*, *R. von Kræmer*, *H. R. Törneblad*, *J. E. Gavelius* och Grefve *G. Hamilton*.